

כשר לפסח

יפתח גולדמן

יום אחד לפני ליל הסדר הלכתי אל בית המרקחת לקנות תרופות. הרוקח שאל אותי אם אני רוצה את הגירסה הכשרה לפסח של התרופה. שאלתי אותו מה ההבדל בין שתי הגירסאות והוא הסביר לי שהאחת כשרה לפסח והשניה לא.

"ברור", אמרתי, "אבל ממה נובע הבדל זה?"

הרוקח ענה שעל התרופה הכשרה לפסח יש הכשר מיוחד לפסח.

"אתה הופך כאן את הסדרים", לא ויתרתי, "לתרופה יש הכשר לפסח משום שהיא כשרה לפסח.

אי אפשר לומר שהיא כשרה לפסח משום שיש לה הכשר לפסח..."

הרוקח התבונן בי ביאוש. היו מאחורי עוד אנשים רבים בתור. לקחתי את התרופות, שלמתי ויצאתי.

הלכתי אל חנות החיות, כדי לקנות אכל לחתולים. המוכר שאל אותי אם אני רוצה את הגירסה הכשרה לפסח של המזון. לא אמרתי כלום, רק הנדתי בראשי לשלילה, שלמתי ויצאתי, עומס על כתפי את שק המזון כמו תרמיל נדודים של תועה מדבר.

מצה שמורה

שאלתי את עצמי האם כולם יצאו באופן סופי מדעתם. שאלתי את עצמי מתי אבדה הציוויליזציה היהודית כל חוש מידה. שאלתי את עצמי האם יש מה לעשות כנגד טירוף זה של "כשר לפסח", או שכל שנותר לי הוא למרוט ביאוש את שערות זקני.

בשעה מאוחרת של אותו ערב נסעתי לירושלים, אל בית דודה של אשתי. נסעתי כדי לקבל ממנו מצה שמורה, שתונח על צלחת הסדר למחרת, בבית הוריה של אשתי. שאלתי את עצמי האם כשאני נוסע במיוחד לירושלים רק כדי להביא משם מצה שהשגיו עליה השגחה מיוחדת, אני הופך בעצמי לאחד מעדת המטורפים של ה"כשר לפסח".

שעה אחר כך כבר הייתי בדרכי חזרה. לימיני, על הכסא שליך הנהג, היתה מונחת מצה שמורה, וריחה החם והטוב פוגג את ספקותי. משפחת אמה של אשתי היא משפחה פרסית מרחוב אגריפס. בני המשפחה (עשרה אחים וצאצאיהם) התפזרו בכל רחבי הארץ, ועל פני כל קשת האמונות והדעות האפשריות בישראל של היום: דתיים, מסורתיים, חילונים גמורים, שמאלנים, ימניים וכן הלאה וכן הלאה. המצה השמורה, שנסעה איתי מירושלים לבית-שמש, על מנת להמשיך למחרת לראשון-לציון, סימלה עבורי את האחוה המשפחתית ורגש המחויבות השוררים במשפחה זו, חרף כל המחלוקות, העלבונות, הקטטות ואי ההבנות הקיימים בכל משפחה.

ידעתי שמחר, בערב הסדר, תהפוך המצה השמורה הזאת, בידי אביה של אשתי, ל"אפיקומן", שאותו יגנבו נכדיו כדי שאנו נפדה אותו מהם במתנות. הם יגנבו את האפיקומן במשותף כמובן, כי אצלנו עושים הכל מתוך שותפות...

ולבסוף, חתיכות זעירות מן המצה השמורה יִעטפו בנייר כסף, ויונחו בידי אמא של אשתי במקומות אסטרטגיים, כדי לשמור את צאצאיה מכל רע עד לשנה הבאה: בארנקים, בפינות הארונות, מתחת למזרונים...

אני יודע שחתיכות מצה לא יכולות למנוע אסון. בעצם גם אמא של אשתי יודעת זאת. אני יכול להלעיג על המנהג הזה כעל כל אמונה טפלה. אבל עבורי הוא מסמל את אהבתה של אם-אשתי לילדיה ולנכדיה ואת דאגתה להם. לשתי אלה – האהבה והדאגה – לא אלעג לעולם!

אבל תרופות כשרות לפסח לא מסמלות כלום, משום שאף אחד לא מסמל שום דבר בעזרת גלולה. הוא פשוט בולע אותה מבלי משים. וכך גם אוכל-החתולים הכשר. הוא לא מסמל שום דבר, משום שחתולים לא נחנו בתכונה האנושית המפולאה להלביש משמעות ותוכן בסמלים.

אבל לכל תכונה אנושית מופלאה יש את הפרוורסיה שלה. כיצד נקראת הפרוורסיה שבה מיחסים לסמל ערך וכוח בפני עצמו, ולא רק כמייצגו של הדבר המסומל בו? קוראים לכך "עבודת אלילים".

הרב שלמה אבינר משיב למאזינים

בעודי נוסע מירושלים לבית שמש, קטע את חוט הרהורי קולו הרך של הרב שלמה אבינר, שבקע ממקלט הרדיו. היה זה שו"ת רדיופוני לילי, והרב פתר את קושיות המאזינים והנחה אותם בהכנות לפסח. הנה כמה מן הדברים שעליהם נשאל:

- האם כותש שום המשמש רק לכתישת שום מותר לשימוש בפסח? (תשובת הרב: כנראה שלא)
- האם תכשירי איפור חייבים בהכשר לפסח? (תשובה: איפור לא, בושם כן)
- כמה מיליליטר חייבים לשתות כדי לצאת ידי חובת ארבע כוסות? (נדמה לי שהתשובה היתה 43 מ"ל לכל כוס)
- כיצד קיימו הכוהנים בבית המקדש את מצוות ארבע כוסות, והרי היה עליהם להשאר פכחים לצורך עבודת הקורבנות? (תשובה: הם קבלו פטור מן המצווה)

האזנתי כמכושף. הרב שלמה אבינר, ראש ישיבת עטרת ירושלים ורב ההתנחלות בית אל, הפליא לעשות בתשובותיו. הוא שילב בהן פיסיקה עם כימיה, לוגיקה ופילולוגיה ולא הותיר דבר מוקשה או מסופק. אינני רוצה חלילה ללעוג לרב שלמה אבינר. כוחו הגדול, חריפותו ולמדנותו נכרו היטב אפילו כשעסק בשיח הסהרורי הזה אודות הלכות הפסח. גם אינני רוצה לבוא איתו חשבון על עמדותיו בשאלות מדיניות של שלום ובטחון. אלה – אף שהוזכרו פה ושם בדבריו – לא עמדו במרכז הדיון הרדיופוני. אבל שוב ושוב שאלתי את הרדיו, ואת המצה השמורה שישבה על הכסא לידי – האם אלה הדברים שצריך גדול בישראל להסביר לצאן מרעיתו יום אחד לפני הפסח? האם אלה הדברים שצריכים התלמידים לשאול את רבם?

ואז שאל אחד המאזינים את השאלה הבלתי-נמנעת אודות משחת השיניים (אם כי נדמה לי שהוא דיבר בעיקר על מי-פה). וכאן נשא הרבה הרצאה קצרה ובנויה לתלפיות, שממנה עלה באופן ברור, מובהק ונחרץ שמשחות שיניים אינן בשום אופן בחזקת חשד לחמץ, ולכן לא חל עליהן שום דין של

הכשר מיוחד לפסח, וכל העניין מפורך מעיקרו. אבל אז, במפתיע, חתם הרב את דרשתו המעולה במלים הבאות: "אבל בפסח אנחנו אוהבים להחמיר, וכיוון שמייצרים משחות שיניים כשרות לפסח, אנחנו נקנה אותן".

כך, במפתיע, במחי משפט אחד, עברנו משיעור בהלכות הפסח לשיעור בהלכותיה של חברת הצריכה, ובהלכותיו של הקפיטליזם המאוחר. כיוון שמייצרים משחות שיניים כשרות לפסח, אנחנו נקנה אותן, למרות שברור לנו שמבחינה הלכתית הדבר חסר שחר, וכשרותו של חגנו לא היתה נפגעת כלל אילו לא יוצרה המשחה המיוחדת, או אילו יוצרה ולא קנינו אותה.

הרב כבר עבר אל מאזינים אחרים ואל שאלות אחרות, אבל אני נשארתי עם משחת השיניים, ועם שתי קושיות ללא תשובה.

האחת: מי באמת פוסק הלכה היום בישראל? גדולי התורה, הרב אבינר וחבריו, או אנשי השיווק של חברת קולגייט?

והשניה: מה נעשה כשיבוא משווק זריז-מחשבה ויציע לנו בקבוקי מים חתומים וכשרים לפסח, או אוהלי חמצן מטוהרים מאבק-חמץ? האם גם אז נומר ש"בפסח אנחנו אוהבים להחמיר" ונעוט על הסחורה, או שמא נגיד לאותו יום "דיינו"? האם נזכור אז, והאם נזכיר לחברינו, לילדינו ולתלמידינו, שפסח הוא חגם של עבדים משוחררים?